

Slovenská technická univerzita v Bratislave
Fakulta informatiky a informačných technológií

Bc. Matúš Cimerman

**Analýza prúdu prichádzajúcich udalostí
použitím rôznych metód pre analýzu údajov**

Diplomová práca

Vedúci práce: Ing. Jakub Ševcech

máj, 2016

Slovenská technická univerzita v Bratislave
Fakulta informatiky a informačných technológií

Bc. Matúš Cimerman

Analýza prúdu prichádzajúcich udalostí použitím rôznych metód pre analýzu údajov

Diplomová práca

Študijný program: Informačné systémy

Študijný odbor: 9.2.6 Informačné systémy

Miesto vypracovania: Ústav informatiky, informačných systémov a softvérového inžinierstva,
FIIT STU v Bratislave

Vedúci práce: Ing. Jakub Ševcech

máj, 2016

Návrh zadania diplomovej práce

Finálna verzia do diplomovej práce¹

Študent:

Meno, priezvisko, tituly: Matúš Cimerman, Bc.
Študijný program: Informačné systémy
Kontakt: matus.cimerman@gmail.com

Výskumník:

Meno, priezvisko, tituly: Jakub Ševcech, Ing.

Projekt:

Názov: Analýza prúdu prichádzajúcich udalostí použitím rôznych metód pre analýzu údajov
Názov v angličtine: Stream analysis of incoming events using different data analysis methods
Miesto vypracovania: Ústav informatiky a softvérového inžinierstva, FIIT STU, Bratislava
Oblast problematiky: analýza dát, prúd udalostí

Text návrhu zadania²

Analýza údajov v sebe spája rôzne techniky z rôznych oblastí štatistiky, strojového učenia a dolovania v údajoch v spojení so znalosťou domény. Každá z týchto domén vyžaduje netriviálne znalosti potrebné pre preloženie otázky do analytickej úlohy, výberu analytickej metódy, vykonanie analýzy a interpretovanie výsledkov. Častokrát je veľmi náročné nájsť experta, ktorý by vedel prepojiť všetky tieto oblasti a s ďalším rozvojom analytickej metód bude tento problém ďalej rásť.

Priestor na zmiernenie tohto problému je napríklad v návrhu nástrojov, ktoré pomáhajú v tomto procese a umožňujú používanie a interpretovanie pokročilých modelov doménovým expertom bez potreby detailných znalostí o fungovaní modelu. Podobné prístupy sme mohli vidieť v podobe rôznych populárnych nástrojov na spracovanie statických kolekcií údajov pomocou metód ako sú lieviková analýza (angl. funnel analysis) alebo vnáranie sa (angl. drill down). V súčasnosti sa však do pozornosti dostáva analýza údajov v čase ich vzniku, kde hovoríme o analýze prúdu prichádzajúcich udalostí.

Analyzujte možnosti použitia známych metód na analýzu statických kolekcií údajov a existujúcich metód na analýzu prúdov údajov. Vyberte a aplikujte metódu na analýzu údajov v doméne spracovania prúdov údajov. Sústredte sa pritom na použiteľnosť metódy, jej jednoduchosť a interpretateľnosť poskytnutých výsledkov používateľom, ktorí nemajú detailné znalosti o fungovaní modelu. Navrhnuté riešenie overte pomocou softvérovej súčiastky implementovaním vybranej metódy vhodnej pre analýzu prúdu udalostí vo zvolenej doméne.

¹ Vytlačiť obojstranne na jeden list papiera

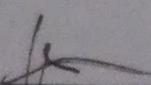
² 150-200 slov (1200-1700 znakov), ktoré opisujú výskumný problém v kontexte súčasného stavu vrátane motivácie a smerov riešenia

Literatúra³

- KREMPL, Georg, et al. Open challenges for data stream mining research. ACM SIGKDD Explorations Newsletter, 2014, 16.1: 1-10.
- GABER, Mohamed Medhat; ZASLAVSKY, Arkady; KRISHNASWAMY, Shonali. Mining data streams: a review. ACM Sigmod Record, 2005, 34.2: 18-26.

Vyššie je uvedený návrh diplomového projektu, ktorý vypracoval(a) Bc. Matúš Cimerman, konzultoval(a) a osvojil(a) si ho Ing. Jakub Ševcech a súhlasí, že bude takýto projekt viesť v prípade, že bude pridelený tomuto študentovi.

V Bratislave dňa 12.1.2016

Podpis študenta

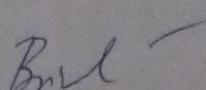

Podpis výskumníka

Vyjadrenie garanta predmetov Diplomový projekt I, II, III

Návrh zadania schválený: áno / nie⁴

Dňa: 15.2.2016

Podpis garanta predmetov

³ 2 vedecké zdroje, každý v samostatnej rubrike a s údajmi zodpovedajúcimi bibliografickým odkazom podľa normy STN ISO 690, ktoré sa viažu k téme zadania a preukazujú výskumnú povahu problému a jeho aktuálnosť (uvedte všetky potrebné údaje na identifikáciu zdroja, pričom uprednostnite vedecké príspevky v časopisoch a medzinárodných konferenciách)

⁴ Nehodiace sa prečiarknite

Zadanie diplomovej práce

Meno študenta: Bc. Matúš Cimerman

Študijný program: Informačné systémy

Študijný odbor: Informačné systémy

Názov práce: **Analýza prúdu prichádzajúcich udalostí použitím rôznych metód pre analýzu údajov**

Samostatnou výskumnou a vývojovou činnosťou v rámci predmetov Diplomový projekt I, II, III vypracujte diplomovú prácu na tému, vyjadrenú vyššie uvedeným názvom tak, aby ste dosiahli tieto ciele:

Všeobecný cieľ:

Vypracovaním diplomovej práce preukážte, ako ste si osvojili metódy a postupy riešenia relativne rozsiahlych projektov, schopnosť samostatne a tvorivo riešiť zložité úlohy aj výskumného charakteru v súlade so súčasnými metódami a postupmi študovaného odboru využívanými v príslušnej oblasti a schopnosť samostatne, tvorivo a kriticky pristupovať k analýze možných riešení a k tvorbe modelov.

Specifický cieľ:

Vytvorte riešenie zodpovedajúce návrhu textu zadania, ktorý je prílohou tohto zadania. Návrh bližšie opisuje tému vyjadrenú názvom. Tento opis je záväzný, má však rámcový charakter, aby vznikol dostatočný priestor pre Vašu tvorivosť.

Riadťe sa pokynmi Vášho vedúceho.

Pokiaľ v priebehu riešenia, opierajúc sa o hlbšie poznanie súčasného stavu v príslušnej oblasti, alebo o priebežné výsledky Vášho riešenia, alebo o iné závažné skutočnosti, dospejete spoločne s Vaším vedúcim k presvedčeniu, že niečo v texte zadania a/alebo v názve by sa malo zmeniť, navrhnite zmenu. Zmena je spravidla možná len pri dosiahnutí kontrolného bodu.

Miesto vypracovania: Ústav informatiky a softvérového inžinierstva, FIIT STU Bratislava

Vedúci práce: Ing. Jakub Ševcech

Termíny odovzdania:

Podľa harmonogramu štúdia platného pre semester, v ktorom máte príslušný predmet (Diplomový projekt I, II, III) absolvovať podľa Vášho študijného plánu

Predmety odovzdania:

V každom predmete dokument podľa pokynov na www.fiit.stuba.sk v časti:
home > Informácie o > štúdiu > organizácia štúdia > diplomový projekt.

V Bratislave dňa 15. 2. 2016

prof. Ing. Pavol Návrat, PhD.
riaditeľ Ústavu informatiky a softvérového
inžinierstva

Anotácia

**Fakulta Informatiky a Informačných Technológií
Slovenská Technická Univerzita**

Meno:

Bc. Matúš Cimerman

Vedúci diplomovej práce:

Ing. Jakub Ševcech

Diplomová práca:

Analýza prúdu prichádzajúcich udalostí použitím rôznych metód pre analýzu údajov

Študijný program:

Informačné systémy

Máj 2016

Dnes môžeme pozorovať narastujúcu potrebu analyzovať dát počas ich vzniku. Spracovanie a analýza prúdov dát predstavuje komplexnú úlohu, pričom je dôležité poskytnúť riešenie s nízkou odozvou, ktoré je odolné voči chybám.

V našej práci sa sústredíme na návrh súboru nástrojov, ktoré pomôžu doménovému expertovi počas analýzy dát. Doménový expert nepotrebuje mať detailné znalosti o fungovaní analytického modelu. Podobný prístup je podobný, ak chceme analyzovať statické kolekcia dát napríklad lievikovou analýzou. Študujeme možnosti použitia tradičných metód pre statické údaje v doméne analýzy prúdov dát. Našim cieľom je aplikovať metódu pre analýzu v doméne prúdu dát. Zameriavame sa pritom na jednoduchosť vybranej metódy a interpretovateľnosť výsledkov. Pre doménových expertov je nevyhnutné aby boli tieto požiadavky splnené, pretože nebudú potrebovať detailné znalosti z domén ako strojové učenie sa alebo štatistika. Naše riešenie vyhodnocujeme implementovaním softvérovej súčiastky a vybranej metódy.

Annotation

**Faculty of Informatics and Information Technologies
Slovak University of Technology**

Name:	Bc. Matúš Cimerman
Supervisor:	Ing. Jakub Ševcech
Diploma thesis:	Stream analysis of incoming events using different data analysis methods
Course:	Information systems
2016, May	

Nowadays we can see emerging need for data analysis as data occur. Processing and analysis of data streams is a complex task, first, we particuraly need to provide low latency and fault-tolerant solution.

In our work we focus on proposal a set of tools which will help domain expert in process of data analysis. Domain expert do not need to have detailed knowledge of analytics models. Similar approach is popular when we want analyse static collections, eg. funnel analysis. We study possibilities of usage well known methods for static data analysis in domain data streams analysis. Our goal is to apply method for data analysis in domain of data streams. This approach is focused on simplicity in use of selected method and interpretability of results. It is essential for domain experts to meet these requirements because they will not need to have detailed knowledge from such a domains as machine learning or statistics. We evaluate our solution using software component implementing chosen method.

Pod'akovanie

Na prvom mieste vyslovujem pod'akovanie vedúcemu mojej diplomovej práce, Ing. Jakubovi Ševcechovi, za všetky jeho odborné rady, odovzdané skúsenosti a usmernenie pri tvorení práce.

Tento cestou taktiež vyslovujem pod'akovanie všetkým výskumníkom zo skupiny PeWe, za prínosné diskusie a ich spätnú väzbu týkajúcu sa mojej práce. V neposlednom rade ďakujem celej mojej rodine a priateľom.

Matúš Cimerman

Obsah

1	Úvod	1
2	Analytické úlohy v prúde dát	3
2.1	Dopyty nad prúdom dát	5
2.2	Detekcia zmien	5
2.3	Detekcia anomálií	7
2.4	Zhlukovanie	10
2.5	Klasifikácia	10
2.6	Evaluácia	10
2.7	Predspracovanie prúdu	10
2.8	Detekcia trendov	12
2.9	Rozpoznanie pocitu a nálady z používateľom generovaného obsahu	13
2.10	Zhodnotenie	15
3	Existujúce nástroje pre analýzu prúdu udalostí	17
3.1	MOA	17
3.2	WEKA	18
3.3	RapidMiner Streams-Plugin	20
3.4	StreamBase	21
3.5	Spark	23

4 Metóda pre detekciu trendov v prúde udalostí	25
5 Zhodnotenie a budúca práca	27
Literatúra	29
Prílohy	31
A Plán na zimný semester 2016/2017	31

1. Úvod

V súčasnosti pozorujeme zvýšený záujem o oblast analýzy a dolovania dát. Vhodné použitie a výber metód pre spracovanie dát prináša hodnotné výstupy a náhľady pre používateľa. Výstupy môžu byť použité pre strategické rozhodnutia v podnikoch. Najčastejší postup je aplikovaním metód ako napríklad lieviková analýza alebo rozhodovacie stromy nad statickou kolekcii dát. Tento prístup má niekoľko problémov a to najmä: všetky trénovacie dáta musia byť uložené v pamäti alebo na disku, spracovanie a výpočtová náročnosť a vysporiadanie sa s trendami a zmenami v dátach. Nutnosť dátaj nájskôr zozbierať a uložiť, čo je dnes, kedy vznikajú milióny záznamov za deň, či hodinu, predstavuje rovnako veľký problém.

Pod pojmom spracovanie v reálnom čase myslíme spracovanie v takmer reálnom čase, tzv. jemné (angl. soft) spracovanie v reálnom čase. Jemné spracovanie v reálnom čase znamená, že systém negarantuje spracovanie a odpoveď v stanovenom časovom limite, pričom niektoré vzorky sa môžu omeškať alebo úplne vynechať (Stankovic and Zhao, 1988). Presné limity, do kedy sa spracovanie považuje za reálny čas závisí od problému. Niekde to môže predstavovať rádovo stotiny sekundy, v inej úlohe rádovo sekundy. V tejto práci budeme pracovať s pojmom spracovanie v reálnom čase chápajúcich ako jemné spracovanie v reálnom čase.

Pri dolovaní v prúde dát čelíme niekoľkým výzvam: objem, rýchlosť (frekvencia) a rozmanitosť. Veľký objem dát, ktoré vznikajú veľmi rýchlo je potrebné spracovať v ohraničenom časovom intervale, často v reálnom čase. Pričom sa objem dát neustále zväčšuje, potenciálne narastá až do nekonečna. Identifikujeme niekoľko najviac zasiahnutých oblastí, ktoré sú zdrojmi týchto dát: počítačové siete, sociálne siete, Webové stránky (sledovanie správania používateľa na stránke) a Internet Vecí (angl. Internet of Things). Na informácie generované z takýchto zdrojov sa často pozerať ako na neohraničené a potenciálne nekonečné prúdy údajov.

Spracovanie, analýza a dolovanie v týchto prúdoch je komplexná úloha. Pre aplikácie je kritické spracovať údaje s nízkou odozvou, pričom riešenie musí byť presné, škálovateľné a odolné voči chybám. Nakoľko sú prúdy neohraničené vo veľkosti a potenciálne nekonečné, môžeme spracovať len ohraničený interval prúdu. Potom hovoríme, že dátá musia byť spracované tak ako vznikajú. Tradičné metódy a princípy pre spracovanie statickej kolekcie údajov nie sú postačujúce na takéto úlohy (Krempl et al., 2014; Han et al., 2011).

2. Analytické úlohy v prúde dát

Spracovanie, analýza a dolovanie dát predstavuje vo všeobecnosti výzvu. Zvláštnu pozornosť si tieto úlohy vyžadujú pri spracovaní, analýze a dolovaní z prúdu prúdu udalostí. Prúd udalostí je často nazývaný *prúd dát* alebo *údajov*, či len skrátene *prúd*. V tomto texte budeme pre jednoduchosť používať najmä termín *prúd* a *prúd dát* (Tran et al., 2014). Avšak môžu sa vyskytnúť aj terminy ako *prúd udalostí*, *sekvencia udalostí*, či *elementov*, pričom všetky termíny majú v tomto teste rovnaký význam.

Definícia 2.0.1 *Prúd je potenciálne nekonečná sekvencia elementov (Tran et al., 2014).*

$$S = \{(X_1, T_1), \dots, (X_j, T_j), \dots\}$$

Kde každý element je pári (X_j, T_j) kde X_j je d -dimenzionálny vektor $X_j = (x_1, x_2, \dots, x_d)$ prichádzajúci v čase T_j . T_j je často nazývaný aj časová pečiatka, existujú dva typy časovej pečiatky: explicitná je generovaná keď dátá dorazia, implicitná je priradená vektoru v čase ich vzniku.

Takmer každé odvetvie dnes generuje masívne množstvo dát. Vzhľadom na ich veľký objem analytici a doménový experti často strácajú schopnosť dolovať v celej sade dát. Stáva sa preto častým zvykom, že sa vyberie reprezentujúca vzorka, ktorej spracovanie predstavuje menšiu časovú a pamäťovú výzvu. Pri pamäťovej náročnosti hovoríme o limitoch počítača, pričom ak hovoríme o časovej náročnosti hovoríme o limitovanom čase doménového experta (čakanie na výsledok analýzy) (Hulten et al., 2001). Predpokladajme, že bude pre doménového experta vysokým prínosom možnosť vykonávať analýzy nad prúdom v reálnom čase. Výstupy z takejto analýzy sú na rôznej granularite a úrovni, pričom môžu byť neskôr použité na ďalšie spracovanie alebo na priame prezentovanie výsledkov.

Analýza a spracovanie prúdov dát pridáva viaceré otvorené výzvy a možnosti pre výskum (Krempl et al., 2014):

- *Ochrana súkromia a dôvernosti* pri analýze a dolovaní v prúde dát. Hlavným cieľom je vyvinúť metódy a techniky, ktoré neodhalia informácie a vzory, ktoré by kompromitovali potreby dôvernosti a ochrany súkromia. Dve hlavné výzvy pri analýze a dolovaní v prúdoch dát sú: *vysporiadanie sa s neúplnými dátami* a *uchovanie zmien* (angl. *concept drift*) v prúde dát.
- *Predspracovanie* dát je dôležitou súčasťou každej reálnej aplikácie, najmä tých pre analýzu dát. Zatiaľ čo pri tradičnej analýze dát je predspracovanie vykonané jednorázovo, zvyčajne doménovým expertom, ktorý rozumie dátam. Pri prúde dát toto nieje prijateľné, pretože dáta nepretržite prichádzajú. Okrem niekoľkých štúdií (Zliobaite and Gabrys, 2014; Anagnostopoulos et al., 2008) tejto problematike nebola venovaná dostatočná pozornosť ako pri tradičnom spracovaní dát. Hlavné výzvy, ktorým treba čeliť pri predspracovaní prúdu dát sú: *hluk v dátach*, *outliers* a *adaptívny výber vzorky*.
- *Načasovanie a dostupnosť informácie*, väčšina algoritmov robí jednoduchý predpoklad, že prijatá informácia je kompletná, ihneď dostupná, prijatá pasívne a zadarmo. Viaceré výzvy spojené s načasovaním a dostupnosťou informácie sú formulované a nepreskúmané: *spracovanie nekompletívnych dát*, *vysporiadanie sa so skreslenou* (angl. *skewed*) *distribúciou dát* a *spracovanie oneskorených dát*.
- *Dolovanie entít a udalostí* kde entity predstavujúce prúd sú spojené do viacerých inštancií resp. štruktúrovaných informácií (napr. agregácie). Tieto entity môžu byť niekedy spojené s výskyтом udalostí resp. v prúde dát.
- *Evaluácia algoritmov pre prúdy dát* predstavuje úplne novú výzvu v porovnaní s tradičnými metódami. Pri evaluácii v prúde dát sa musíme vysporiadať s problémami ako: *zmeny* (angl. *concept drift*), *limitovaný čas pre spracovanie vzorky*, *vyvíjajúce sa skreslenie tried dát*, či *oneskorenie overenia*. Tejto problematike sa v poslednej dobe venuje vyššia pozornosť, ako napríklad pre evaluáciu klasifikátorov nad prúdmi dát (Bifet et al., 2015).

- Špecializované, reaktívne a jednoduché modely na pochopenie pre doménového experta. Tieto tri výzvy v sebe ukrývajú potrebu pre minimálizáciu závislosti na nastavení parametrov metódy, kombinácia online a offline modelov a riešenie správného problému (zmeny v prúdoch).

2.1 Dopyty nad prúdom dát

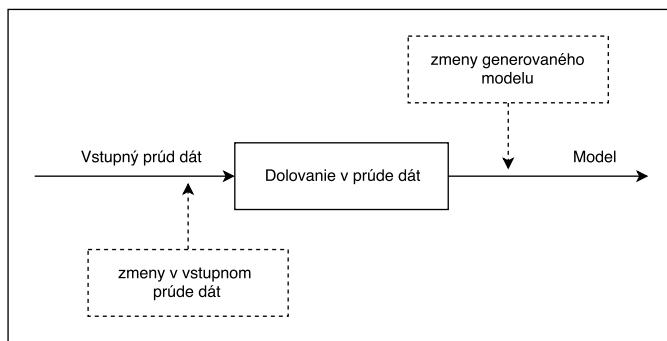
text

2.2 Detekcia zmien

Detekcia zmien (angl. concept drift) zohráva, v dnešnom rýchlo sa meniacom svete, dôležitú úlohu. Zmeny nastávajú veľmi rýchlo a nečakane. Preto stúpa potreba detektie zmeny a následná správna reakcia, ktorá vyplynie z detektovanej zmeny. Na to aby sme boli schopní na tieto zmeny adekvátnie reagovať je potrebné dáta spracovávať tak ako vznikajú a pozerať sa na ne ako na prúd udalostí. Tradičné metódy pre paralelné spracovanie uvažujú len statickú kolekciu dát (Tran et al., 2014).

Detekcia zmeny predstavuje proces identifikácie zmeny aktuálneho stavu objektu voči predchádzajúcemu. Na tento objekt sa pozérame v rôznom čase. Dôležitý rozdiel medzi zmenou a rozdielom je, že zmena hovorí o prechode objektu do iného stavu, zatiaľ čo rozdiel znamená nepodobnosť v atribútoch dvoch objektov. V kontexte prúdu detekovanie zmeny je proces segmentácie prúdu udalostí do rôznych segmentov a identifikovanie miest kde sa zmení dynamika prúdu (Ross et al., 2009). Metóda pre detekciu zmien musí riešiť nasledujúce úlohy (Tran et al., 2014): *detekcia zmeny* a *lokálizácia zmeny*. Ďalší rozdiel, ktorý je potrebné zadefinovať, je medzi rozdiel detekovaním posunu pojmu (angl. concept drift, ďalej len *concept drift*). Detekcia concept drift-u sa sústredí na označkovane dátu, zatiaľ čo detekcia zmeny pracuje s označkovanými rovnako ako s neoznačkovanými dátami.

Metódy pre detekovanie zmien môžme klasifikovať do nasledujúcich prístupov (Liu et al., 2010): *metódy založené na stave*, *metódy sledujúce trend* a *prahové metódy*. Algoritmus pre detekciu zmien by mal splňať aspoň nasledovné požiadavky: *presnosť*, *rýchlosť* a *odpoveď v reálnom čase*. Algoritmus by tiež mal detektovať čo najmenej chybných zmien a čo najviac správnych presných miest zmeny. Algoritmy by mali byť prispôsobené reálnemu prostrediu a spracovaniu prúdov vysokých objemov a rýchlosťí. Na obrázku 2.2 je zobrazený všeobecný diagram pre detekciu zmeny v prúde udalostí.

Obrázok 2.1: Všeobecný diagram zobrazujúci detekciu zmeny v prúde udalostí (Tran et al., 2014).

Prístupy k detekovaniu zmien v prúde dát (Tran et al., 2014):

- *model prúdu dát* môže byť jeden z nasledujúcich: model časových radov, pokladničný model a model turniketu. Podľa modelu prúdu dáť existujú príslušné algoritmy, ktoré boli vytvorené pre daný model.
- *charakteristika dát*, metódy pre detekciu zmien môžu byť klasifikované na základe charakteru dát, s ktorými pracujú. Najčastejšie môžme prúdu klasifikovať do kategerrických alebo numerických prúdov.
- *kompletnosť štatistickej informácie*, mnoho aplikácií reálneho sveta nemá normálne rozdelenie dát, preto je potrebné aplikovať modely a metódy, ktoré sú parametrické alebo semi-parametrické. Ďalej je potrebné spomenúť neparametrické metódy, ktoré pracujú obvykle s posuvným oknom.
- *rýchlosť prúdiacich dát*, boli navrhnuté rámce a metódy pre detekciu zmeny na základe zmeny hustoty vznikajúcich dát vopred používateľom zadefinovanom časovom oknom.

2.3 Detekcia anomálií

Detekcia anomálií (angl. anomaly detection) predstavuje proces identifikácie dát, ktoré sa význačne odchyľujú (angl. deviate) od historických vzorov (Hodge and Austin, 2004). Anomália môžu spôsobovať chyby v meraní senzorov, nezvyčajné správanie systému alebo chyba pri prenose dát, či zámerné vytváranie anomálií v používateľmi generovanom obsahu. Takže detekcia anomálií má veľa praktického použitia napríklad v aplikáciach, ktoré dohliadajú na kvalitu a kontrolu dát (Hill et al., 2007) alebo adaptívne monitorovanie sietí (Hill and Minsker, 2010). Tieto aplikácie často kladú požiadavku aby boli anomálie detekované v čase ich vzniku, teda v reálnom čase. Potom metódy pre detekciu anomálií musia byť rýchle vo vykonávaní a mať inkrementálny charakter.

V minulosti sa obvykle anomálie detekovali manuálne s pomocou vizualizačných nástrojov, ktoré doménovým expertom pomáhali v tejto úlohe. Manuálne metódy avšak zlyhávajú pri detekcii anomálií v reálnom čase. Výskumníci navrhli niekoľko metód, ktoré majú myšlienku v prístupoch strojového učenia sa a automatizovaného štatistického vyhodnocovania (Hill and Minsker, 2010): *minimálny objem elipsoidu, konvexný zvon, najbližší sused, zhľukovanie, klasifikácia neurónovou sieťou, klasifikácia strojom podporných vektorov a rozhodovacie stromy*. Tieto metódy sú pochopiteľne rýchlejšie než manuálna detekcia, avšak jeden význačný nedostatok, niesú vhodné pre prudové spracovanie v reálnom čase.

Dátovo riadená metóda (angl. data-driven), ktorú navrhli (Hill and Minsker, 2010), využíva dátovo riadený jednorozmerný autoregresívny model prúdu dát a predikčný interval (ďalej len PI) vypočítaný z posledných historických dát na identifikáciu anomálií v prúde. Dátovo riadený model časového radu je použitý, pretože je jednoduchší na implementáciu a použitie v porovnaní s ostatnými modelmi časových radov. Tento model tiež poskytuje rýchle a presné prognózy. Dáta sú potom klasifikované ako anomálie na základe toho, či sú spadnú do zvoleného intervalu PI. Metóda teda poskytuje principiálny rámc pre výber hraničného prahu kedy majú byť anomálie klasifikované. Vý-

hoda metódy je, že nevyžaduje žiadne vzorky dát, ktoré sú vopred označkované alebo klasifikované. Je veľmi dobre škálovateľná na veľké objemy dát a vykonáva inkrementálne počítanie tak ako dáta vznikajú. Metóda pozostáva z nasledujúcich krokov so začiatkom v čase t :

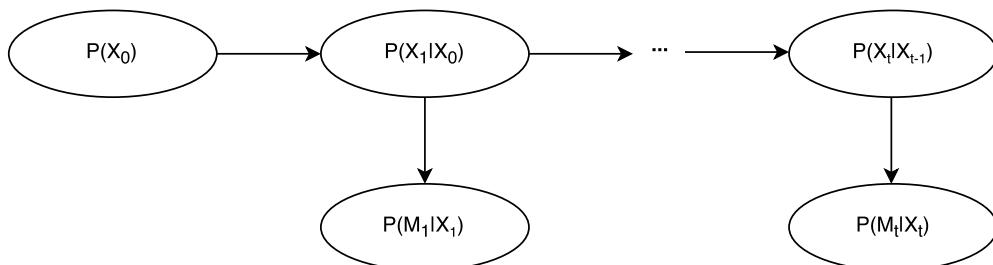
1. použí model na predikciu o krok vpred (angl. one-step-ahead), ktorý má ako vstup $D^t = \{x_{t-q+1}, \dots, x_t\}$ q je rôzne meranie x v čase t a D^t je model predikcie. Tento model je použitý na predikovanie hodnoty \bar{x}_{t+1} ako očakávaná hodnota v čase $t+1$.
2. výpočet hornej a spodnej hranice kam by malo spadnúť pozorované meranie s pravdepodobnosťou p .
3. porovnaj pozorovanie v čase $t+1$, či spadá do určeného intervalu. Ak spadne mimo interval, objekt je klasifikovaný ako anomália.
4. (a) pri stratégii metódy detekcie anomálií a zmiernenia (angl. anomalies detection and mitigation) ADAM, ak je pozorovaný objekt klasifikovaný ako anomália, modifikuj D^t odstránením x_{t-q+1} z konca pozorovaného okna a pridaním \bar{x}_{t+1} na začiatok okna, čím vytvoríme D^{t+1} .
(b) pri jednoduchej stratégii detekcie anomálií (angl. anomalies detection) AD, modifikuj D^t odstránením x_{t-q+1} z konca okna a pridaj x_{t+1} na začiatok okna čím vznikne D^{t+1} .
5. opakuj kroky 1-4

Metóda dynamických bayesových sietí (angl. Dynamic Bayesian Networks) (Hill et al., 2007) bola vytvorená pre detekciu anomálií v prúdoch zo senzorov, ktoré sú umiestnené v životnom prostredí. Bayesové siete predstavujú acyklický orientovaný graf, zobrazené na obrázku 2.3, v ktorom každý uzol obsahuje pravdepodobnosť informáciu v súvislosti k všetkým možným stavom, v ktorých sa môže premenná nachádzať. Táto informácia spolu s topológiou bayesovej siete, špecifikuje úplné spojenie distribúcie stavu premennej, pričom sada známych premených môže byť použitá na odvodenie hodnoty neznámych premených. Dynamické bayesové siete s topológiou, ktorá sa vyvýja v čase, pridáva nové stavové premenné pre lepšiu reprezentáciu stavu systému v

aktuálnom čase t . Stavové premenné môžeme kategorizovať ako *neznáme*, ktoré predstavujú skutočný stav systému a *merané*, ktoré sú nedonalé merania. Tieto premenné môžu byť naviac diskrétne alebo spojité. Nakoľko sa veľkosť siete zväčšuje s časom, vytváranie záverov použitím celej siete by bolo neefektívne a časovo náročné. Preto boli vyvinuté aproximačné algoritmy ako *Kalmanové filtrovanie* alebo *Rao-Blackwellized časticové filtrovanie*.

Hill et al. navrhli v (Hill et al., 2007) dve stratégie pre detekovanie anomálií v prúde dát:

- *Bayesov dôveryhodný interval* (angl. Bayesian credible interval - BCI), ktorý sleduje viacrozmernú gausovskú distribúciu lineárneho stavu premennej, ktorý korešponduje s neznámym stavom systému a jej meraným náprotivkom.
- *Maximálne posteriori meraný status* (angl. Maximum a posteriori measurement status - MAP-ms) používa komplexnejšiu dynamickú bayseovú sieť. Princíp je rovnaký ako pri BCI, pričom MAP-ms metóda je naviac rozšírená o status (napr. anomália áno/nie), ktorý je reprezentovaný distribúciou diskrétnej premennej každého merania senzoru.

Obrázok 2.2: Štruktúra dynamickej bayseovej siete. Vektor X reprezentuje spojité zložky, neznáme alebo tiež nazývané skryté premenné systému a vektor M predstavujú spojité pozorované premenné v čase t .

2.4 Zhlukovanie

2.5 Klasifikácia

2.6 Evaluácia

2.7 Predspracovanie prúdu

Predspracovanie je azda najdôležitejším krokom v aplikáciach reálneho sveta a časovo najnáročnejšou úlohou pre každého analytika. Nakoľko dáta prichádzajú z nehomogénneho sveta, môžu byť zašumené, nekompletné, duplicitné alebo často obsahovať hodnoty, ktoré sa značne líšia od ostatných. Predspracovanie prúdiach údajov je potrebné čo najviac automatizovať. Existuje potreba pre implementovanie metód strojového učenia, ktoré sa adaptujú v čase s meniacimi sa dátami. Avšak, tieto modely a metódy by mali byť synchronizované s prediktívnymi modelmi. Pri aplikovaní strojového učenia a prediktívnych modelov je nutnosť uvažovať historické dáta. Čím podstatne narastá zložitosť celého prístupu. Hlavné výskumné problémy rozdeľujeme do dvoch hlavných kategórií, *dátovo orientované* a *orientované na úlohu*. Dátovo orientované techniky používané pri spracovaní prúdiacich údajov:

- Vzorkovanie je proces výberu dátovej vzorky na spracovanie podľa pravdepodobnostného modelu. Problém pri vzorkovaní je v kontexte analýzy prúdiacich dát je potenciálne nekonečný dataset, resp. nevedomosť jeho skutočnej veľkosti.
- Kontrolovanie zaťaženia je proces zahadzovania niektorých, potenciálne nepotrebných vzoriek dát. Opäť tu nástava problém v kontexte prúdu. Môže nastať moment, kedy práve zahodená vzorka dát je pre aktuálnu analýzu príznačná a dôležitá.

- Agregácia je proces vypočtu štatistických údajov nad prúdmi. Problém je pri veľkých tokoch v prúde, pričom je tiež potreba pohľadu do minulosti.
- Aproximačné algoritmy použitie aproximačných algoritmov má za následok podstatné zrýchlenie spracovania a analýzy prúdov za predpokladu istej chybovosti. Chybovosť je zvačsa ohraničená.
- Posuvné okno, tento prístup vznikol s potrebou analýzy definovaného časového okna z prúdiacich údajov.

Dolovanie z prúdiacich dát dnes predstavuje niekoľko výziev. Jednou z oblastí je bezpečnosť a dôvernosť v dolovaní dát. Návrh modelu môže byť navrhovaný na pôvodných dátach, ale nasadenie by malo byť realizované na anonymizovaných dátach. Identifikujeme dve hlavné výzvy pre uchovanie bezpečnosti pri dolovaní v prúdoch. Prvou je nekompletnosť informácií, informácie často prichádzajú nekompletne alebo neaktuálne. Druhá výzva nadväzuje na prvú, a to že dáta sa môžu v čase meniť a vyvýjať. Môže sa meniť štruktúra, komplexita a ich presnosť. Preto, vopred definované bezpečnostné pravidlá a politiky nemusia byť časom aktuálne a pokrývať stanovenú oblasť. Medzi známe techniky dolovania v prúdoch údajov považujeme nasledujúce:

- Klastrovanie, existuje niekoľko výskumov, ktoré sa venovali špeciálne klastrovaniu implementovaním napríklad k-mediánu a inkrementálnych algoritmov.
- Klasifikácia, opäť existuje niekoľko známych výskumov, ktoré s venujú problému klasifikácie. Napríklad použitím dát z reálneho sveta a umeľých dát, pričom implementujú algoritmy, ktoré triedia dáta na základe porovnaní medzi týmito dvoma vzorkami.
- Počítanie frekvencie a opakovania, použitím posuvných okien a inkrementálnych algoritmov na detekciu vzorov v prúde.
- Analýza časových radoch použitím symbolickej reprezentácie časových radoch v prúde dát. Takáto reprezentácia nám umožňuje redukciu veľkosti prenášaných dát. Táto technika pozostáva z dvoch hlavných krokov, approximácia po častiach a následná transformácia výsledku do diskrétnych veličín.

2.8 Detekcia trendov

Detekcia trendov predstavuje kritickú úlohu pre analytikov. Reagovať na vzniknutý trend v čase jeho vzniku môže mať kritické dopady na fungovanie spoločnosti. Preto existuje záujem detektovať trendy v čase ich vzniku a byť schopný adekvátnie reagovať príslušnými akciami v reálnom čase. Ak hovoríme o trendoch v obsahu, ktorý je generovaný používateľmi, napríklad na sociálnej sieti, potom sú trendy typicky poháňané udalosťami, ktoré náhle vznikajú a používatelia javaia o ne záujem (Mathioudakis and Koudas, 2010). Mathioudakis and Koudas navrhli a implementovali metódu na detekciu trendov na sociálnej sieti Twitter¹. Metóda vykonáva detekciu trendov a ich následnú dodatočnú analýzu. Detekcia trendu pozostáva z dvoch krokov:

1. *detekcia nárazových kľúčových slov* identifikuje keď sa kľúčove slovo K začne vyskytovať v prúde s neobvykle vysokým podielom v prúde. Napríklad náhly nárast frekvencie kľúčového slova *NBA* môže byť spojený s prebiehajúcim dôležitým zápasom NBA. Pre detekciu nárazových kľúčových slov navrhli (Mathioudakis and Koudas, 2010) nový algoritmus *QueueBurst* s nasledujúcimi charakteristikami:
 - (a) *jeden prechod* (angl. one-pass). Keďže ide o prúdové spracovanie, dátu môžu byť prečítané iba raz.
 - (b) *spracovanie v reálnom čase*. Identifikácia nárazových kľúčových slov je vykonávané tak ako dátu vznikajú.
 - (c) *odolnosť voči falošným nárazovým kľúčovým slovám*. Niekoľko sa stane, že kľúčové slovo začne nárazovo prúdiť, ale nemusí predstavovať prúd, môže sa vyskytnúť zhodou okolností.
 - (d) *odolnosť voči spam-u*. Existuje veľa automatických botov a používateľov, ktorí generujú spamujúce správy. Spam by mohol značne znížiť presnosť detekcie trendu.
2. *zoskupovanie nárazových kľúčových slov* po tom čo algoritmus *QueueBurst* identifikuje K_t kľúčových slov pre každý časový moment t , sú kľúčové slová $k \in K_t$ periodicky zoskupované do nesúvislých (angl. disjoint)

¹<https://twitter.com/>

podmnožín $K_t^i \in K_t$. Potom identifikovaný trend predstavuje podmnožinu K_t^i . Zoskupovanie vykonáva algoritmus *GroupBurst*, ktorý posudzuje spoločný výskyt v posledných správach. Algoritmus je realizovaný lačnou stratégiou.

3. Posledným krokom je analýza identifikovaného trendu K_t^i . Prvým krokom je identifikovať ďalšie kľúčové slová, ktoré sa spájajú s trendom K_t^i . Toto je dosiahnuté algoritmami na extrakciu kontextu, ktoré sú spustené na nedávnej histórií správ. Algoritmus vráti kľúčové slová, ktoré najviac korelujú s identifikovaným trendom K_t^i . Navyše, trendy na sociálnej sieti často pozostávajú z komentárov na aktuálne správy a novinky vo svete (napr. nytimes.com). Preto má zmysel ďalej extrahovať aj príslušné hypertextové odkazy a prideliť ich k trendu K_t^i . Posledný krok tejto metódy je zobrazenie priebehu identifikovaného trendu pomocou vizualizácie pre používateľa.

2.9 Rozpoznanie pocitu a nálady z používateľom generovaného obsahu

Analýza pocitu alebo nálady (angl. sentiment analysis) može byť chápáný ako problém klasifikácie. Úlohou je to klasifikovať správy (najčastejšie v kontexte sociálnych sietí) do dvoch kategórií na základe ich pozitívnych alebo negatívnych dojmov. Ak by sme pracovali s dátami zo sociálnej siete Twitter, je možné použiť na označkovanie správ pomerne dobre, extrahovaním emotikonov, ktoré vyjadrujú pocity používateľa (Bifet and Frank, 2010).

Bifet and Frank publikovali v práci (Bifet and Frank, 2010) tri metódy a ich overenie na rozpoznanie nálady a pocitov z používateľom generovaného obsahu na sociálnej sieti Twitter. Experimentovali s tromi inkrementálnymi metódami, ktoré sú vhodné na spracovanie prúdu dát.

Multinomiálny Naive Bayes je klasifikátor najčastejšie používaný na klasifikáciu dokumentov, ktorý obvykle poskytuje dobré výsledky aj čo sa týka presnosti výsledku aj rýchlosťi. Túto metódu je jednoduché aplikovať v kontexte prúdu dát (Bifet and Frank, 2010). Multinomiálny naivný Bayes

sa pozera na dokument ako na zhľuk slov. Pre každú triedu c , $P(w|c)$, pravdepodobnosť, že slovo w patrí do tejto triedy je odhadovaná z trénovacích dát jednoducho vypočítaním relatívnej početnosti každého slova v trénovacej sade pre danú triedu. Klasifikátor potrebuje naviac nepodmienenú pravdepodobnosť $P(c)$. Za predpokladu, že n_{wd} je počet výskytov slova w v dokumente d , pravdepodobnosť triedy c z testovacieho dokumentu je nasledovaná:

$$P(c|d) = \frac{P(c) \prod_{w \in d} P(w|c)^{n_{wd}}}{P(d)}$$

Kde $P(d)$ je normalizačný faktor. Aby sme sa vyhli problému kedy sa trieda nevyskytuje v datasete ani jeden krát, je bežné použitie Laplacovej korekcie a nahradenie nulových početností jednotkou, resp. inicializovať početnosť každej triedy na 1 namiesto 0.

Stochastický gradientný zostup (angl. Stochastic Gradient Descent, SGD). Bifet and Frank v ich práci použili implementáciu tzv. vanilla stochastický gradientný zostup s pevnou rýchlosťou učenia, optimalizujúc stratu s L_2 penalizáciou. L_2 penalizácia je často používaná pri podporných vektorových strojoch (angl. support vector machines). Lineárny stroj, ktorý je často aplikovaný na problémy klasifikácie dokumentov, optimalizujeme funkciu straty nasledovne:

$$\frac{\lambda}{2} \|w\|^2 + \sum [1 - (yw + b)]_+$$

kde w je váhovaný vektor, b je sklon, λ regulačný parameter a označenie triedy y je z intervalu $\{+1, -1\}$.

Hoeffdingov strom (angl. Hoeffding tree) je najznámejšia implementácia rozhodovacích stromov v použití prúdového spracovania. Hoeffdingov algoritmus implementuje stratégiu pred-prerezávania, ktorá je založená na Hoeffdingovom ohraničení. Toto umožňuje inkrementálne budovanie rozhodovacieho stromu. Uzol stromu je rozvinutý hneď ako obsahuje dostatočne silnú štatistickú informáciu. Existujú ďalšie sofistikované implementácie Hoeffdingových stromov, ktoré implementujú rýchlejšie a efektívnejšie algoritmy, napr. VFDT - Very Fast Decision Trees (Domingos and Hulten, 2000) alebo CVFDT - Con-

cept adapting Very Fast Decision Trees (Hulten et al., 2001)

2.10 Zhodnotenie

Existuje mnoho úloh, ktoré potrebujú často riešiť doménový experti. Pre tieto úlohy existujú celé sady algoritmov a metód, ktoré boli navrhnuté všeobecne alebo pre špecifickú doménu. Zaoberať sa všetkými úlohami pri spracovaní prúdu údajov je mimo rozsahu tejto práce a tiež rozobrať každú metódu pre analytickú úlohu.

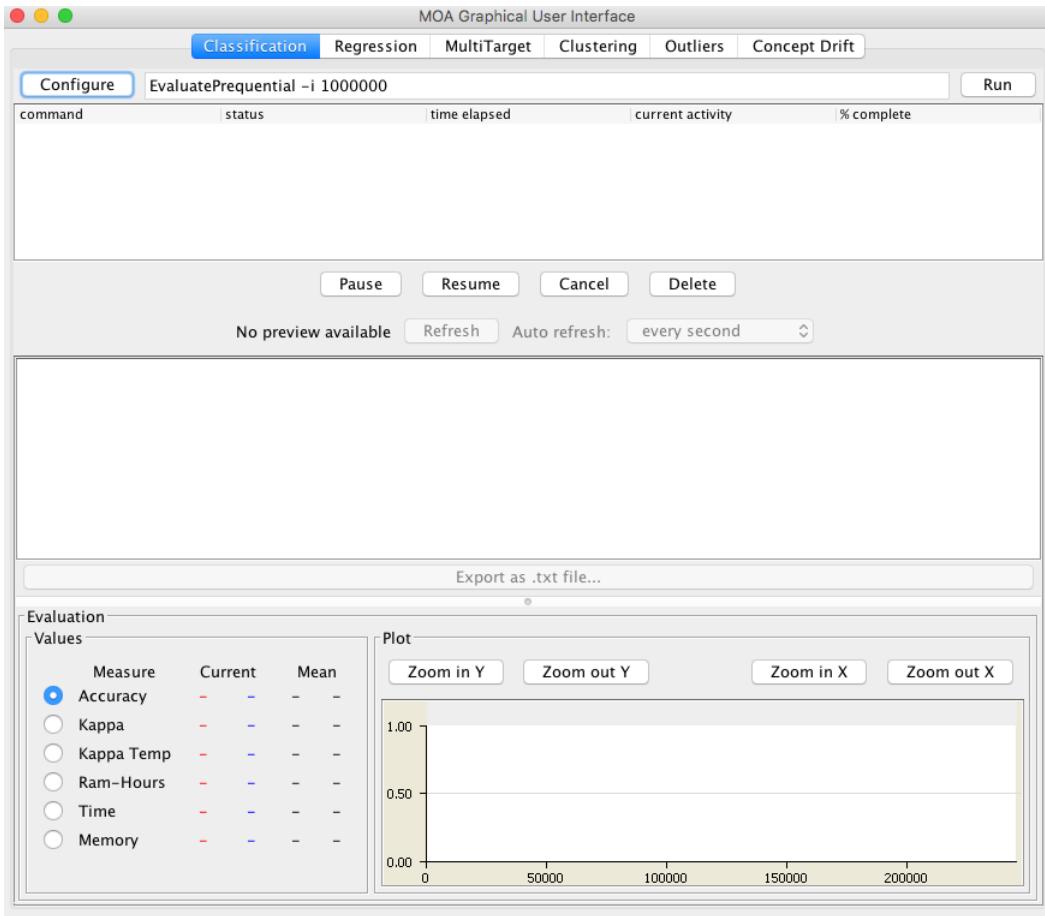
V tejto kapitole sme zhrnuli najčastejšie úlohy, s ktorými sa stretávajú doménový experti a vybrané metódy na ich riešenie. Opísané metódy sú doménovo špecifické a nie sú použiteľné univerzálne pre každú doménu typu dát genericky.

3. Existujúce nástroje pre analýzu prúdu udalostí

3.1 MOA

Masívny online analyzátor (z angl. Massive Online Analysis - MOA, ďalej len MOA) je softvérové prostredie pre implementáciu algoritmov a vykonávanie experimentov pre online učenie sa z vyvýjajúcich sa prúdov dát (Bifet et al., 2010). MOA pozostáva z kolekcie offline a online metód a tiež nástrojov pre evaluáciu týchto metód. MOA implementuje metódy a algoritmy pre klasifikáciu, zhľukovanie prúdu, detekciu inštancií, ktoré sa vymykajú prahovým hodnotám a tiež odporúčacie systémy. Presnejšie MOA implementuje napríklad nasledujúce: stupňovanie (angl. boosting), vrecovanie (angl. bagging) a Hoeffdingove stromy, všetky metódy s a bez Naive Bayes klasifikátorom na listoch. MOA podporuje obojsmernú interakciu s nástrojom WEKA, ktorý je detailne opísaný v nasledujúcej kapitole.

MOA je implementovaná v programovacom jazyku Java. Za hlavný benefit implementácie v Java považujú autori jej platformová nezávislosť. MOA obsahuje tiež generár prúdu dát, vie dobre modelovať concept drift. V aplikácií je možné definovať pravdepodobnosť, že inštancia prúdu patrí do nového concept drift-u. Sú dostupné nasledovné generátory prúdu (Bifet et al., 2010): *Random Tree Generator, SEA Concepts Generator, STAGGER Concepts Generator, Rotating Hyperplane, Random RBF Generator, LED Generator, Waveform Generator, and Function Generator*.

Obrázok 3.1: Hlavná obrazovka GUI nástroja MOA.

3.2 WEKA

The Wakaito Enviroment for Knowledge Analysis (ďalej len Weka) vznikol s jednoduchým cieľom poskytunúť výskumníkom unifikovanú platformu pre prístup k state-of-the-art technikám strojového učenia sa (Hall et al., 2009). Weka vznikla na University of Waikato na Novom Zélande v roku 1992, pričom je aktívne vyvýjaná posledných 16 rokov. Weka poskytuje kolekciu algoritmov strojového učenia sa pre úlohy dolovania v dátach. Algoritmy môžu byť priamo aplikované na datasety prostredníctvom aplikácie alebo použiť vo vlastných aplikáciach volaním Java kódu. Weka obsahuje tiež nástroje na predspracovanie dát, klasifikáciu, regresiu, zhlukovanie, asociačné pravidlá a vizualizáciu. Nástroj je tiež vhodný pre návrhovanie a vývoj nových schém pre strojové učenia sa v kontexte dolovania dát. Zaujímavosťou je tiež, že

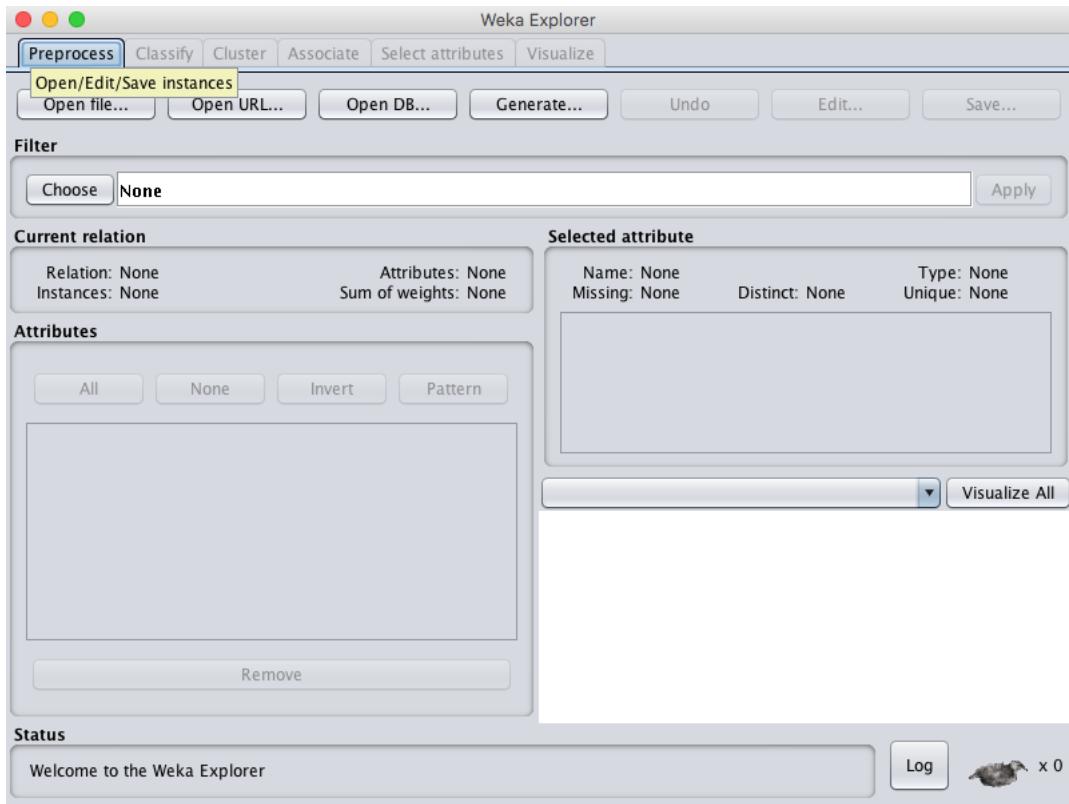
Weka je nelietajúci vták, ktorý žije len na ostrove Nového Zélandu.

Vieľom nástroja je poskytnúť pracovný nástroj pre výskumníkov. Poskytuje napríklad (nástroj ich obsahuje omnoho viac, vymenované sú len vybrané) tieto algoritmy určené pre klasifikáciu dát:

- *Bayesová logistická regresia* (angl. Bayesian logistic regression), pre kategorizáciu textu s Gausovským a Laplacovým apriori.
- *Najlepší prvý rozhodovací strom* (angl. Best-first decision tree), konštrukcia rozhodovacieho stromu so stratégiou najlepší prvý.
- *Hybridná rozhodovacia tabuľka a naivný Bayes* (angl. Decision table native Bayes hybrid) hybridný klasifikátor, ktorý kombinuje rozhodovacie tabuľky a metódu Naivný Bayes.
- *Funkčné stromy* sú rozhodovacie stromy s lomeným rozdelením a lineárnymi funkiami v listoch.

Weka poskytuje tiež nástroje pre predspracovanie dát, zoznam niektorých filtrov (vymenované sú len vybrané základné filtre):

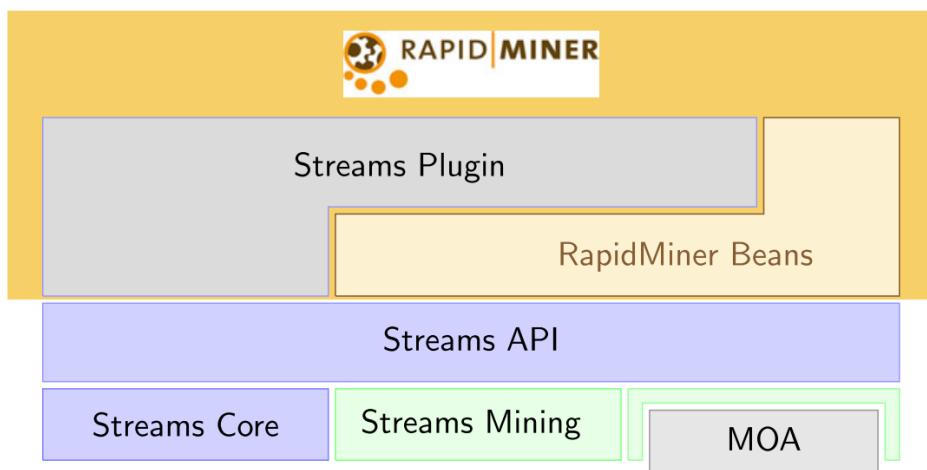
- *Pridanie klasifikátora*, pridá predikcie klasifikátora do datasetu.
- *Pridanie ID* ako nového atribútu pre každý záznam datasetu.
- *Pridanie hodnoty* chýbajúcim hodnotám z poskytnutého zoznamu.
- *Preskupenie atribútov* preusporiadanie poradia atribútov.
- *Numerické hodnoty na nominálne*, konverzia numerických hodnôt na nominálne.

Obrázok 3.2: Hlavná obrazovka GUI nástroja WEKA.

3.3 RapidMiner Streams-Plugin

Streams plugin poskytuje operátory RapidMiner-u pre základné budovanie blokov Streams API použitím obaľovača (angl. wrapper) na priame použitie implementácie, ktorú poskytuje Streams balík. Operátory Streams Plugin-u sú automaticky vytvorené pomocou procesora a použitím knižnice RapidMiner Beans (Bockermann and Blom, 2012). Architektúra Streams Plugin-u je postavená na Streams API, ktoré bolo navrhnuté v práci Bockermannu a Bloma.

Obrázok 3.3: Architektúra RapidMiner Stream Plugin-u a ďalších potrebných častí.

3.4 StreamBase

StreamBase¹ je platforma pre spracovanie udalostí, ktorá poskytuje vysoko-výkonný softvér pre budovanie a nasadanie systémov, ktoré analyzujú a reagujú (napr. akciami) na prúdiace dátu v reálnom čase. StreamBase poskytuje prostredie pre svižný vývoj, server pre spracovanie udalostí s nízkou odozvou a vysokou prieplustnosťou a zároveň integráciu do podnikových nástrojov, napríklad pre spracovanie historických údajov. Server analyzuje prúdiace dátu a poskytuje výsledky a odpovede v reálnom čase s extrémne nízkou odozvou. Toto je dosiahnuté maximalizáciou využitia hlavnej pamäte a ostatných prostriedkov servera, zatiaľ čo sa eliminujú závislosti na ostatné aplikácie. Integrované vývojové prostredie - StreamBase Studio umožňuje programátorom jednoducho a rýchlo vytvoriť, testovať a debugovať StreamSQL aplikácie použitím grafického modelu toku vykonávania. StreamBase aplikácie sú potom skompilované a nasadené za behu servera.

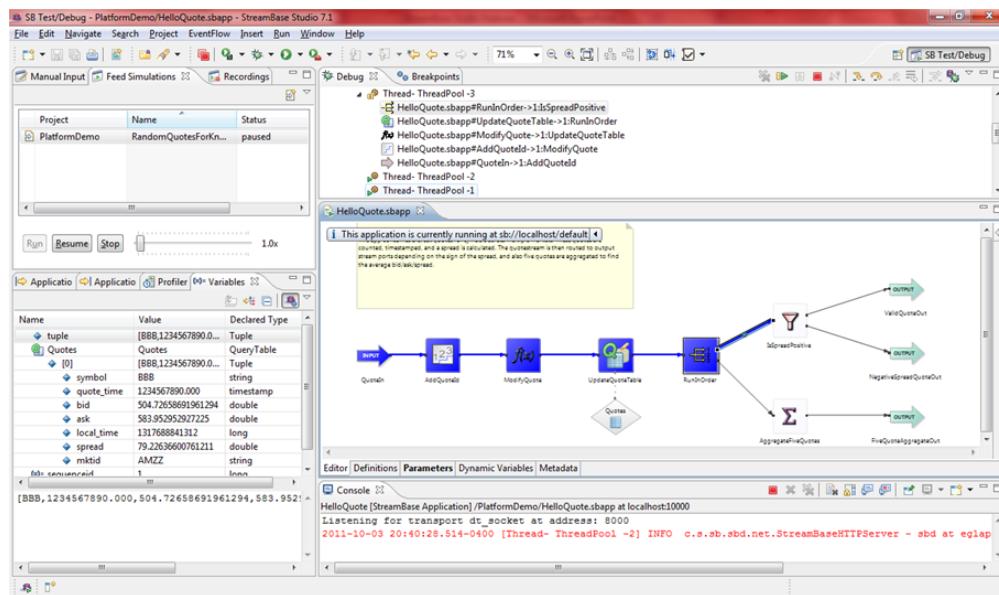
StreamSQL je dopytovací jazyk, ktorý rozširuje štandard SQL. StreamSQL umožňuje spracovanie prúdov v reálnom čase a dopytovanie sa do nich. Základná myšlienka jazyka SQL je možnosť dopytovať sa do uložených

¹<http://www.streambase.com/>

statických kolekcií dát, StreamSQL umožnuje to isté, ale do prúdov dát. Teda, StreamSQL musí zvládnuť spracovať kontinuálny prúd udalostí a časovo orientované záznamy. StreamSQL zachováva schopnosti jazyka SQL zatiaľ čo pridáva nové možnosti ako napríklad: bohatý systém posuvných okien, možnosť miešania prúdiacich dát a statických dát a tiež možnosť pridať vlastnú logiku vo forme analytických funkcií.

StreamBase EventFlow je jazyk pre prúdove spracovanie vo forme tokov a operátorov ako grafických elementov. Používateľ má možnosť spájať tieto grafické elementy a vytvárať tak jednoducho topológiu pre prúdové spracovanie bez nutnosti programovania. EventFlow integruje všetky možnosti StreamSQL.

Použitie StreamBase sa výborne hodí pre štrukturované aplikácie "reálneho času", ktoré majú za cieľ rýchle spracovanie spolu s rýchlym prototypovaním a nasadením nových funkcionalít.

Obrázok 3.4: Vývojové prostredie nástroja StreamBase.

3.5 Spark

Spark je klastrový výpočtový systém. Kombinuje spracovanie uložených dát v dávkovom móde so spracovaním prúdu údajov v reálnom čase (Cimerman and Ševcech, 2015). Cieľom Spark-u je poskytnúť rýchlu výpočtovú platformu pre analýzu dát. Spark poskytuje všeobecný model výkonávania ľubovoľných dopytov, ktoré sú výkonávané v hlavnej pamäti (pokiaľ ide o prúdové spracovanie). Tento model je nazvaný *Pružný distribuovaný dataset*, skr. RDD (angl. Resilient Distributed Dataset), čo je dátova abstrakcia distribuovanej pamäti. Keďže výpočet beží v hlavnej pamäti (pri prúdovom spracovaní), nie je potrebné vykonávať zápisu na disk, vďaka čomu môže byť dosiahnuté spracovanie v reálnom čase. Výpočet prebieha vo veľkom klastri uzlov s dosiahnutím odolnosti voči chybám za použitia RDD. RDD sídli v hlavnej pamäti, ale môže byť periodicky ukladaný na disk. Vďaka distribuovanej povahе RDD môže byť stratená časť RDD obnovená z pamäti iného uzla. Samotné prúdové spracovanie nie je vykonávané správa po správe (angl. message by message), ale v mikro dávkach, ktoré môžu byť automaticky paralelne distribuované v strapci. Spark Streaming² alebo tiež, prúdové spracovanie, si v poslednej dobe vyžiadalo špeciálnu pozornosť od tvorcom programovacieho rámca. Reagujú tým na veryký dopyt odbornej verejnosti po prúdovom spracovaní dát, ktoré chýbalо v Spark-u. Spark Streaming poskytuje integrované rozhranie API pre rôzne programovacie jazyky, pričom v budúcnosti je snaha toto rozhranie úplne integrovať s dávkovým spracovaním, aby mohli vývojári používať rovnaké dátové typy pre rôzne typy úloh. Poskytuje tiež aspoň raz (angl. at least once) schému doručenia správ a zaručuje tak odolnosť voči chybám a prípadnej strate správy. Prúdové spracovanie v Spark-u je jednoduché integrovať spolu s dávkovým spracovaním, ktoré poskytuje, či použiť spolu s knižnicou pre strojové učenie sa.

²<http://spark.apache.org/streaming/>

4. Metóda pre detekciu trendov v prúde udalostí

Navrhujeme metódu detekovanie trendov v prúde udalostí s polo-automatickým výberom vhodnej metódy. Našim cieľom je odbremeníť doménového experta od náročného výberu správnej metódy pre detekciu trendu v prúde. Mohli by sme sa zamierať na detekciu trendov v doménovo špecifickej oblasti, ale tento problém je z veľkej miery preskúmaný. Preto sa zameriavame na rôzne domény, či ide o senzorové syntetické dátá, dátá z energetickej alebo počítačovej siete, či používateľmi vytváraný obsah na sociálnych sietiach a mikro-blogových službách. Cieľom je teda: použiteľnosť a jednoduchosť nami navrhovanej metódy pre doménového experta bez nutnosti detailnej znalosti o fungovaní metódy a modelu, ktoré vytvára. Teda, kladieme nasledujúce hypotézy:

Hypotéza 4.0.1 *Naše riešenie detekuje trendy v prúde dát s istou pravdepodobnosťou použitím polo-automatického výberu vhodnej metódy pre detekciu trendov a zároveň poskytuje výsledky v reálnom čase*

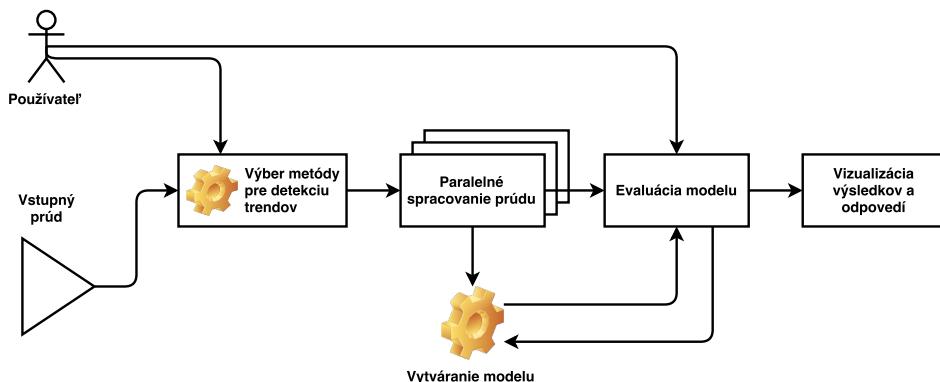
Hypotéza 4.0.2 *Metóda je ľahká na použitie a interpretované výsledky sú jednoduché na pochopenie pre doménového experta bez detailnej znalosti o fungovaní modelu.*

Pri detekcií trendu bude nutné zohľadniť nasledujúce elementy:

- anomálie, chyby a spam,
- sezónnosť dát,
- concept drift a zmeny,

V situácii keď potrebuje doménovy expert analyzovať trend v dátach reálneho sveta, je často potrebná najprv detailná znalosť dát, ktorú doménový expert, predpokladáme má. Potom, pre to, aby vedel správne analyzovať trend, sa potrebuje oboznámiť s viacerými modelmi a následne ich vyhodnotiť. Práve túto činnosť chceme uľahčiť doménovým expertom našou metódou. Nami navrhovaná metóda, schematicky zobrazená na 4 pozostáva z nasledujúcich krokov:

1. Používateľ vyberie metódu, ktorú chce aplikovať na analýzu trendu v prúde dát. Používateľ môže metódu vybrať sám, alebo nechá aplikáciu aby mu odporučila podľa vzorky dát vhodnú metódu.
2. Paralelne sa nepretržite spracuje a analyzuje prúd údajov. Zároveň je vytváraný model.
3. Po každej spracovanej správe je model vyhodnotený viacerými metrikami. Podľa výsledku evaluácie sa upraví aktuálny model.
4. Posledným krokom je prezentácia výsledkov používateľovi vo forme vizualizácie.

Obrázok 4.1: Schematický návrh metódy pre semi-automatickú analýzu trendov.

Najväčšiu pozornosť bude treba venovať kroku 1. a 3., pretože výber správnej metódy závisí od povahy a typu dát. Evaluácia modelu je náročná úloha a rôzne metriky nemusia dávať vždy správne výsledky pri rôznych analytických metódach. V neposlednej rade vizualizácia výsledkov má byť jednoduchá na pochopenie pre používateľa, čo predstavuje výzvu v jednoduchosti, no zároveň výpovednej sile vizualizácie.

5. Zhodnotenie a budúca práca

Táto práca je prvý časť diplomového projektu a obsahuje len prvotný návrh metódy v doméne analýzy prúdu udalostí, konkrétnie pre analýzu trendov v prúde udalostí. Úspešne sa nám podarilo zhodnotiť niektoré typické analytickej úlohy, s ktorými sa stretávajú doménový experti pri ich práci a k nim príslušné metódy.

V ďalšej práci sa budeme venovať ďalšej analýze problematiky a hlavne návrhu a implementácie navrhovanej metódy.

Literatúra

- Anagnostopoulos, C., Adams, N. M., and Hand, D. J. (2008). Deciding what to observe next: adaptive variable selection for regression in multivariate data streams. In *Proceedings of the 2008 ACM symposium on Applied computing*, pages 961–965. ACM.
- Bifet, A., de Francisci Morales, G., Read, J., Holmes, G., and Pfahringer, B. (2015). Efficient online evaluation of big data stream classifiers. In *Proceedings of the 21th ACM SIGKDD International Conference on Knowledge Discovery and Data Mining*, pages 59–68. ACM.
- Bifet, A. and Frank, E. (2010). Sentiment knowledge discovery in twitter streaming data. In *Discovery Science*, pages 1–15. Springer.
- Bifet, A., Holmes, G., Kirkby, R., and Pfahringer, B. (2010). MOA: massive online analysis. *Journal of Machine Learning Research*, 11:1601–1604.
- Bockermann, C. and Blom, H. (2012). Processing data streams with the rapidminer streams-plugin. In *Proceedings of the 3rd RapidMiner Community Meeting and Conference*.
- Cimerman, M. and Ševcech, J. (2015). *Analýza prúdu údajov*.
- Domingos, P. and Hulten, G. (2000). Mining high-speed data streams. In *Proceedings of the sixth ACM SIGKDD international conference on Knowledge discovery and data mining*, pages 71–80. ACM.
- Hall, M., Frank, E., Holmes, G., Pfahringer, B., Reutemann, P., and Witten, I. H. (2009). The weka data mining software: an update. *ACM SIGKDD explorations newsletter*, 11(1):10–18.
- Han, J., Pei, J., and Kamber, M. (2011). *Data mining: concepts and techniques*. Elsevier.

- Hill, D. J. and Minsker, B. S. (2010). Anomaly detection in streaming environmental sensor data: A data-driven modeling approach. *Environmental Modelling & Software*, 25(9):1014–1022.
- Hill, D. J., Minsker, B. S., and Amir, E. (2007). Real-time bayesian anomaly detection for environmental sensor data. In *Proceedings of the Congress-International Association for Hydraulic Research*, volume 32, page 503. Citeseer.
- Hodge, V. J. and Austin, J. (2004). A survey of outlier detection methodologies. *Artificial Intelligence Review*, 22(2):85–126.
- Hulten, G., Spencer, L., and Domingos, P. (2001). Mining time-changing data streams. In *Proceedings of the seventh ACM SIGKDD international conference on Knowledge discovery and data mining*, pages 97–106. ACM.
- Krempl, G., Žliobaite, I., Brzeziński, D., Hüllermeier, E., Last, M., Lemaire, V., Noack, T., Shaker, A., Sievi, S., Spiliopoulou, M., et al. (2014). Open challenges for data stream mining research. *ACM SIGKDD Explorations Newsletter*, 16(1):1–10.
- Liu, X., Wu, X., Wang, H., Zhang, R., Bailey, J., and Ramamohanarao, K. (2010). Mining distribution change in stock order streams.
- Mathioudakis, M. and Koudas, N. (2010). Twittermonitor: trend detection over the twitter stream. In *Proceedings of the 2010 ACM SIGMOD International Conference on Management of data*, pages 1155–1158. ACM.
- Ross, G. J., Tasoulis, D. K., and Adams, N. M. (2009). Online annotation and prediction for regime switching data streams. In *Proceedings of the 2009 ACM symposium on applied computing*, pages 1501–1505. ACM.
- Stankovic, J. A. and Zhao, W. (1988). On real-time transactions. *ACM Sigmod Record*, 17(1):4–18.
- Tran, D.-H., Gaber, M. M., and Sattler, K.-U. (2014). Change detection in streaming data in the era of big data: models and issues. *ACM SIGKDD Explorations Newsletter*, 16(1):30–38.
- Zliobaite, I. and Gabrys, B. (2014). Adaptive preprocessing for streaming data. *IEEE transactions on knowledge and data Engineering*, 26(2):309–321.

Prílohy

A Plán na zimný semester 2016/2017

- Rozšírenie analýzy o ďalšie metódy a celkovo zpresnenie, zprehľadnenie a orezanie analýzy.
- Dokončenie návhu vlastnej metódy.
- Implementácia metódy.
- Evaluácia metódy - toto je priamo súčasťou navrhovanej metódy.
- Príprava článku na nejakú konferenciu, napr. IIT.SRC.
- Prvý experiment s použitím Eye Tracker-a na evaluáciu vizualizácie výsledkov.

